

Strateška transformacija poljoprivrede i ruralnog prostora (STARS RAS)

Popratni dokument

Sigurnost hrane te sanitarna i fitosanitarna politika u Hrvatskoj

Ovaj su popratni dokument izradili zaposlenici Grupacije Svjetske banke. Nalazi, tumačenja i zaključci izneseni u popratnom dokumentu ne odražavaju nužno stajališta Grupacije Svjetske banke, njezina Odbora izvršnih direktora ili vlada koje zastupaju. Grupacija Svjetske banke ne jamči točnost podataka u ovom dokumentu, koji su preuzeti iz više vanjskih izvora. Sadržaj ovog dokumenta ne predstavlja niti se smatra ograničenjem ili odricanjem od povlastica i izuzeća Grupacije Svjetske banke, koja su sva posebno pridržana.

SUFINANCIRA EUROPSKA UNIJA
EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ:
EUROPA ULAŽE U RURALNA PODRUČJA
MJERA TEHNIČKA POMOĆ

EUROPSKI FOND ZA POMORSTVO I RIBARSTVO
MJERA VII.1. TEHNIČKA POMOĆ

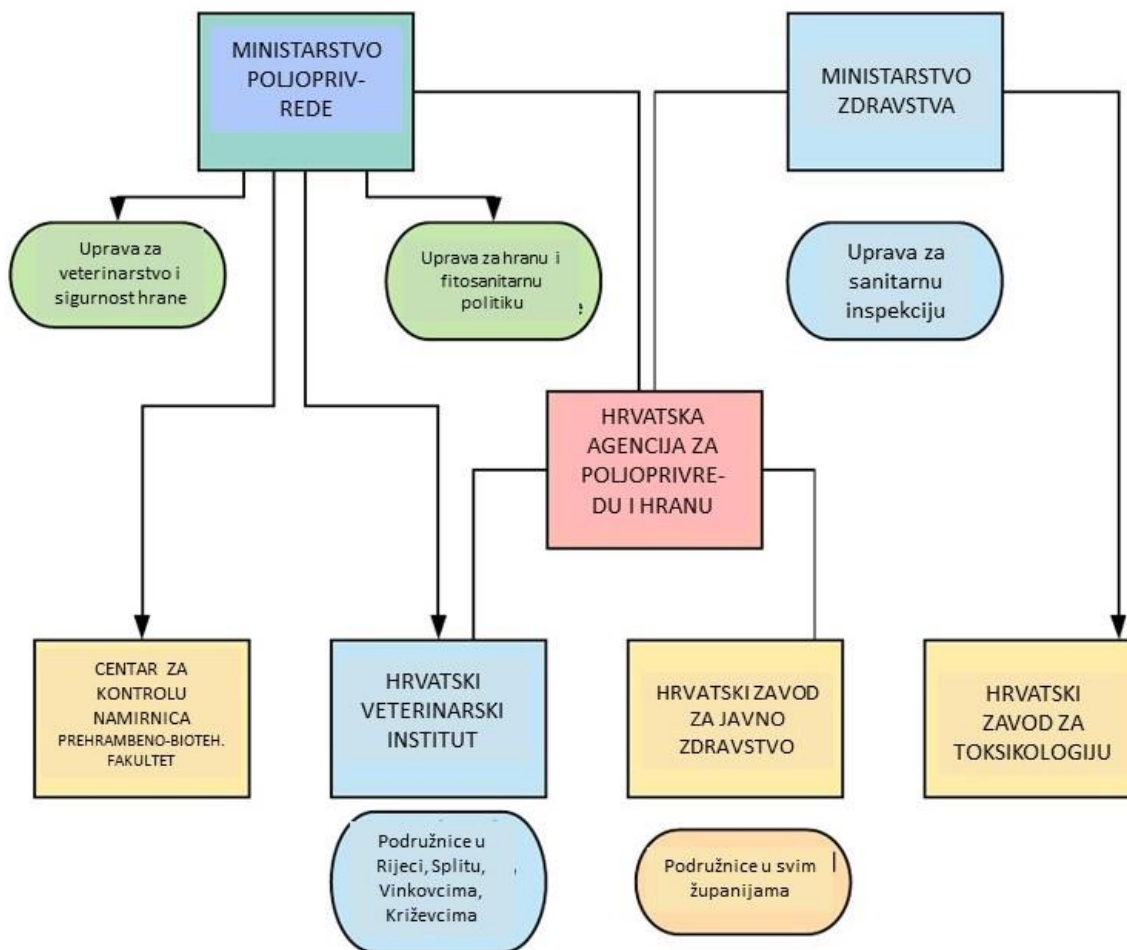
Sadržaj

Uvod	3
<i>Glavni dionici sustava sigurnosti hrane u Hrvatskoj</i>	4
Kontekst Europske unije	5
<i>Program jedinstvenog tržišta EU-a</i>	5
<i>Od višestruke sukladnosti do uvjetovanosti</i>	6
<i>Veterinarska politika</i>	7
<i>Fitosanitarna politika</i>	7
Hrvatski kontekst	7
<i>Sigurnost hrane</i>	7
<i>Upravljanje rizikom</i>	8
<i>Provedba višestruke sukladnosti</i>	9
<i>Veterinarska politika</i>	10
Informacijski sustavi	10
Antimikrobna otpornost	10
<i>Fitosanitarna politika</i>	11
<i>Sažetak</i>	12
Pitanja koja se odnose na stratešku viziju i moguće mjere?	13

Uvod

1. Sustav sigurnosti hrane te sanitarna i fitosanitarna politika u Hrvatskoj usklađeni su s okvirom politika EU-a te su organizirani u skladu s postojećim europskim i svjetskim standardima. Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zdravstva dva su glavna tijela ovlaštena za programe i aktivnosti u području sigurnosti hrane te sanitarne i fitosanitarne politike. Zakonska osnova za uspostavu sustava sigurnosti hrane temelji se na takozvanom higijenskom paketu koji obuhvaća:
 - Zakon o hrani (Narodne novine: 81/13, 14/14)
 - Zakon o veterinarstvu (Narodne novine: 82/13, 148/13, 115/18)
 - Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu (Narodne novine: 81/13)
 - Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine 135/06, 37/13, 125/13)
 - Zakon o provedbi uredbi Europske unije o zaštiti životinja (Narodne novine 125/13, 14/14, 92/14)
 - Zakon o službenim kontrolama koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja (Narodne novine 81/13, 14/14, 56/15)
 - Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima (Narodne novine 84/08, 56/13, 94/13, 15/15).

Glavni dionici sustava sigurnosti hrane u Hrvatskoj

Uprava za hranu i fitosanitarnu politiku (Ministarstvo poljoprivrede)

- Funkcije:* planira, priprema i usklađuje propise povezane s fitosanitarnom politikom i fitosanitarnim kontrolama, priprema i usklađuje zakonodavstvo u području informiranja potrošača o hrani; planira i usklađuje propise o standardima kvalitete određenih kategorija hrane koje su regulirane na razini EU-a te o metodama uzorkovanja i analize za pojedine kategorije hrane; planira politike za smanjenje i sprječavanje otpada od hrane.

Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane (Ministarstvo poljoprivrede)

- Funkcije:* obavlja poslove povezane sa strategijom za zdravlje životinja, provodi mjere za rano otkrivanje i sprječavanje pojave, kontrolu, nadziranje, praćenje, istraživanje izbijanja bolesti životinja uključujući i zoonoze, obavlja poslove u području sigurnosti hrane i registracije subjekata u poslovanju s hranom, organizira i obavlja veterinarske inspekcije, uključujući graničnu kontrolu i upravljanje sustavom TRACES (Stručni sustav za kontrolu trgovine) za kontroliranje uvoza i izvoza živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla.

Uprava za sanitarnu inspekciju (Ministarstvo zdravstva)

4. *Funkcije:* obavlja inspekcijske, statističke, upravne i druge poslove vezane uz nadzor nad provođenjem zakona, drugih propisa i općih akata u području sanitarnog nadzora.

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

5. *Funkcije:* Agencija je nacionalna kontaktna točka Europske agencije za sigurnost hrane (EFSA) te osigurava razmjenu informacija između EFSA-e i nacionalnih dionika. Agencija je ovlaštena za uspostavu i koordiniranje nacionalne mreže institucija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje (Narodne novine 43/2010), razvoj i primjenu metodologija za procjenu rizika u području sigurnosti hrane i hrane za životinje te suradnju sa zavodima, akademskom zajednicom, laboratorijima i drugim pravnim subjektima u Hrvatskoj koji su uključeni u sustav sigurnosti hrane.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

6. *Funkcije:* obavlja aktivnosti u području epidemiologije zaraznih bolesti i kroničnih nezaraznih bolesti, javnog zdravstva, zdravstvenog obrazovanja uz promicanje zdravlja i prevenciju bolesti, mikrobiologije, školske medicine, mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti.

Hrvatski veterinarski institut

7. *Funkcije:* Institut je odgovoran za praćenje i proučavanje epizootiološkog stanja zaraznih i drugih bolesti životinja te usavršavanje metoda za njihovo suzbijanje, otkrivanje, praćenje i proučavanje pojave i širenja zaraznih i drugih bolesti.

Centar za kontrolu namirnica (CKN)

8. *Funkcije:* CKN je akreditirani laboratorij za ispitivanje hrane i hrane za životinje. Centar obavlja ispitivanja hrane i sirovina koje se koriste u proizvodnji hrane (kemijska, mikrobiološka, senzorska ispitivanja), provjerava kvalitetu hrane u odnosu na zakonodavstvo.

Hrvatski zavod za toksikologiju i antidoping (HZTA)

9. *Funkcije:* HZTA je javni subjekt zadužen za sprječavanje otrovanja i drugih štetnih učinaka kemikalija, uključujući smanjivanje posljedica nesreća u koje su uključene opasne kemikalije.

Kontekst Europske unije

Program jedinstvenog tržišta EU-a

10. Zaštita zdravlja ljudi, životinja i bilja u svakoj fazi procesa proizvodnje hrane ključan je javnozdravstveni i gospodarski prioritet Europske unije. Za novo programsko razdoblje, Europska je komisija u lipnju 2018. usvojila zakonodavni prijedlog za novi Program jedinstvenog tržišta koji se temelji na predloženom višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021.-2027. Cilj je novog programa ojačati i racionalizirati upravljanje unutarnjim tržištem EU-a. U sklopu programa podupirat će se konkurentnost poduzeća i promicati zdravlje ljudi, životinja i bilja, osiguravati poljoprivredno-prehrambeni opskrbni lanci te

financirati europska statistika kako bi se dobili pouzdani podaci relevantni za jedinstveno tržište. Prijedlogom se kombinira i pojednostavljuje širok raspon aktivnosti, uključujući sigurnost hrane, koje su se ranije financirale odvojeno i bile povezane s jednim programom.

11. U okviru novog Programa jedinstvenog tržišta, financiranjem će se podupirati proizvodnja sigurne hrane, sprječavanje i iskorjenjivanje bolesti životinja i organizama štetnih za bilje, te poboljšati dobrobit životinja u EU-u. Također, promicat će se pristup tržištu za proizvođače hrane iz EU-a, pridonositi izvozu u zemlje koje nisu članice EU-a i značajno podupirati poljoprivredno-prehrambena industrija kao vodeći gospodarski sektor EU-a. Komisija je predložila ukupni proračun u iznosu od 1,68 milijarde eura za provedbu mjera koje se odnose na prehrambeni opskrbni lanac za razdoblje 2021.-2027. Osim toga, u skladu s fleksibilnijim i prilagodljivijim financijskim okvirom, mjere koje se odnose na prehrambeni lanac bit će uključene u druge prioritete proračuna, poput programa Obzor Europa, Digitalna Europa, Istraživanja, Inovacije i Digitalna politika. Ti instrumenti, poput Europskog socijalnog fonda plus (ESF+), uključivat će i aktivnosti povezane sa zdravljem, kao što su mjere koje se odnose na antimikrobnu otpornost u sklopu pristupa Jedno zdravlje.
12. Novi Program jedinstvenog tržišta u većoj će mjeri nego prije podupirati i usredotočiti se na:
 - i) konkurentnost poduzeća, osobito MSP-ova: potporu koja se daje malim poduzećima u svrhu povećanja i proširenja preko granica;
 - ii) zaštitu potrošača;
 - iii) visoku razinu zdravlja ljudi, životinja i bilja;
 - iv) učinkovito osiguravanje provedbe standarda;
 - v) pošteno tržišno natjecanje u digitalno doba: informatičke alate i stručno znanje kojim se služi za učinkovito osiguravanje provedbe pravila tržišnog natjecanja u digitalnom gospodarstvu;
 - vi) visokokvalitetnu europsku statistiku.

Od višestruke sukladnosti do uvjetovanosti

13. Temeljem prethodnog sustava višestruke sukladnosti¹ koji se primjenjuje do 2020. godine, novi sustav uvjetovanosti² povezuje cjelokupnu potporu za poljoprivrednike sa zahtjevom da korisnici zadovolje osnovne standarde u području okoliša, klime, javnog zdravstva, zdravlja životinja i bilja i dobrobiti životinja. Osnovni standardi uključuju, u pojednostavljenom obliku, *Propisane zahtjeve o upravljanju* (engl. *Statutory Management Requirements, SMR*) i standarde *Dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta* (engl. *Good Agricultural and Environmental Conditions, GAEC*)³ zemljišta. U novom programskom razdoblju 2021.-2027. primjenjivat će se 12 SMR-ova (koje će kontrolirati Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju) te će se uvesti dva nova SMR-a: u području zdravlja životinja i održive uporabe pesticida. Cilj je sustava uvjetovanosti povećati među korisnicima razinu osviještenosti o potrebi za pridržavanjem ovih osnovnih standarda, a time i za doprinosom razvoju održive poljoprivrede. Države članice trebaju osigurati primjenu proporcionalnih, učinkovitih i odvraćajućih sankcija za poljoprivrednike koji ne zadovoljavaju ove uvjete.

¹ Da bi primali izravna plaćanja i neke druge oblike potpore, poljoprivrednici moraju poštovati određena pravila. Taj se zahtjev još naziva i višestrukom sukladnošću. Pravila se tiču sigurnosti hrane, zdravlja životinja, zdravlja bilja, klime, okoliša, zaštite vodnih resursa, dobrobiti životinja i stanja u kojem se održava poljoprivredno zemljište. Spomenuta se pravila sastoje od dva dijela: Propisanih zahtjeva o upravljanju (engl. *Statutory Management Requirements, SMR*) i Dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta (engl. *Good Agricultural and Environment Conditions, GAEC*). Ako se utvrdi da poljoprivrednik ne poštuje ta pravila, mogu se smanjiti izravna plaćanja koja prima. Za više informacija o parametrima višestruke sukladnosti:

https://marswiki.jrc.ec.europa.eu/wikicap/index.php/Cross_Compliance

² Izravna plaćanja (proizvodno vezana i proizvodno nevezana) bit će uvjetovana primjenom poljoprivrednih praksi pogodnih za klimu i okoliš.

³ Za više informacija o GAEC-u:

[https://marswiki.jrc.ec.europa.eu/wikicap/index.php/Good_Agricultural_and_Environmental_Conditions_\(GAEC\)](https://marswiki.jrc.ec.europa.eu/wikicap/index.php/Good_Agricultural_and_Environmental_Conditions_(GAEC))

Veterinarska politika

14. U programskom razdoblju EU-a od 2021. do 2027. veterinarski će sektor regulirati nekoliko važnih uredbi čija se provedba očekuje tijekom narednih godina:
- i) Uredba (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja“) (primjenjivat će se od 21. travnja 2021.)
 - ii) Uredba (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o službenim kontrolama (primjenjivat će se od 14. prosinca 2019.)
 - iii) Uredba (EU) 2019/4 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o proizvodnji, stavljanju na tržište i uporabi lijekovite hrane za životinje, o izmjeni Uredbe (EZ) br. 183/2005 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/167/EEZ (primjenjivat će se od 28. siječnja 2022.)
 - iv) Uredba (EU) 2019/6 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o veterinarsko-medicinskim proizvodima i stavljanju izvan snage Direktive 2001/82/EZ (primjenjivat će se od 28. siječnja 2022.)
15. U programskom razdoblju 2021.-2027. očekuje se da će Hrvatska moći provoditi niz aktivnosti koje će financirati Europska komisija, uključujući: i) hitne veterinarske i fitosanitarne mjere u slučaju izbijanja bolesti (životinjskih i biljnih) ili kriza povezanih s hranom (afrička svinjska kuga itd.); ii) poboljšanje dobrobiti životinja; iii) financiranje referentnih laboratorija u području sigurnosti hrane i zdravlja životinja, kako bi se osiguralo visokokvalitetno dijagnostičko i ujednačeno ispitivanje u svim državama članicama EU-a; iv) provedbu koordiniranih programa kontrole za kontrolu i iskorjenjivanje bolesti i organizama štetnih za životinje i bilje; v) prevenciju i smanjenje otpada od hrane i borbu protiv prijevara povezanih s hranom, uključujući povećanje javne osviještenosti; vi) osposobljavanje nadležnih tijela koja su odgovorna za provedbu službenih kontrola te drugih dionika odgovornih za prevenciju bolesti životinja ili bilja.

Fitosanitarne politika

16. Ključni elementi fitosanitarne politike uključuju biljnu karantenu, sprječavanje štete nastale općenito od organizama štetnih za bilje, sigurnu uporabu sredstava za zaštitu bilja i usklađeno odobravanje sredstava za zaštitu bilja. Dvije uredbe uređuju fitosanitarnu politiku:
- i) Direktiva 2000/29/EK, koja je regulirala sustav biljnog zdravstva, zamijenjena je novom Uredbom 2016/2031 koja stupa na snagu u prosincu 2019. Uredbom se nastoji unaprijediti, ojačati i dodatno uskladiti sustav biljnog zdravstva te primjereno odgovoriti na suvremene izazove.
 - ii) Područje sredstava za zaštitu bilja regulirano je Uredbom 1107/2009, koja će biti na snazi tijekom čitavog programskog razdoblja 2021.-2027. Uporaba sredstava za zaštitu bilja regulirana je Direktivom 2009/128 EK, za koju se također predviđa da će ostati na snazi tijekom čitavog programskog razdoblja 2021.-2027.

Hrvatski kontekst

Sigurnost hrane

17. U sklopu Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva zdravstva uspostavljene su baze podataka i registri odobrenih i registriranih subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje, kao i različite evidencije i registri u području živih životinja i fitosanitarnom području.

18. Ministarstvo poljoprivrede dio je sustava brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (engl. *Rapid Alert System for Food and Feed*, RASFF)⁴, koji je razvijen na razini EU-a kao ključni alat za osiguravanje protoka informacija koji omogućuje brzu reakciju nakon utvrđivanja rizika za javno zdravlje u prehrambenom opskrbnom lancu. Nacionalna kontaktna točka (NKT) za RASFF u Hrvatskoj je Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva poljoprivrede. Ona upravlja i koordinira RASFF-om u Hrvatskoj, osigurava trenutačan prijenos informacija između NKT-a, kontaktnih točaka u institucijama uključenima u RASFF, osoba ovlaštenih za obavljanje službenih kontrola i izvora informacija putem RASFF-a. Ministarstvo poljoprivrede, kao tijelo odgovorno za koordinaciju službenih kontrola u Hrvatskoj, odgovorno je za pripremu nacionalnih višegodišnjih planova službenih kontrola i izvješćivanje. Ono je također odgovorno za izradu plana upravljanja krizom u području sigurnosti hrane i hrane za životinje, kao i za pripremu planova za izvanredne situacije u slučaju pojave bolesti životinja i bilja ili krize povezane s hranom.

Upravljanje rizikom

19. Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zdravstva odgovorni su za upravljanje rizikom, što podrazumijeva izrađivanje i usvajanje godišnjih planova praćenja u području zdravlja životinja, zdravlja bilja i sigurnosti hrane, te financiranje njihove provedbe. U cilju postizanja propisane zaštite ljudskog života i zdravlja, propisi o sigurnosti hrane temelje se na analizi rizika, što uključuje i procjene rizika, upravljanje rizikom i obavješćivanje o riziku. Do 1. siječnja 2019. znanstvena je procjena rizika bila pod nadležnošću Hrvatske agencije za hranu i Zavoda za zaštitu bilja (ostaci pesticida). Obje institucije sada su dio novoosnovane Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu.

UPRAVLJANJE RIZIKOM do 1. travnja 2019.		PROCJENA RIZIKA do 1. siječnja 2019.
Politika	Kontrole	
Ministarstvo poljoprivrede Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane Uprava za hranu i fitosanitarnu politiku Uprava poljoprivrede i prehrambene industrije	Ministarstvo poljoprivrede Veterinarska inspekcija Fitosanitarna inspekcija Poljoprivredna inspekcija	Hrvatska agencija za hranu Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo (Zavod za zaštitu bilja)
Ministarstvo zdravstva Uprava za sanitarnu inspekciju	Ministarstvo zdravstva Služba granične sanitarne inspekcije	

UPRAVLJANJE RIZIKOM nakon 1. travnja 2019.		PROCJENA RIZIKA nakon 1. siječnja 2019.
Politika	Kontrole	
Ministarstvo poljoprivrede Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane Različite jedinice - zemljište, biljna proizvodnja, fitosanitarna politika, tržište, stočarstvo, statistika.	Državni inspektorat Veterinarska inspekcija Fitosanitarna inspekcija Poljoprivredna inspekcija	Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

⁴ Zadnje izvješće RASFF-a: ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/rasff_annual_report_2017.pdf

Ministarstvo zdravstva Različite jedinice	Granična sanitarna inspekcija	
--	-------------------------------	--

20. Integrirani pristup sigurnosti hrane postiže se sustavom koji uključuje tri razine kontrole: 1) Europska komisija dužna je preispitivati sustave kontrola država članica i zemalja izvoznica u EU te provjeravati njihovu učinkovitost; 2) države članice ili, u slučaju uvoza u EU, nadležna tijela zemlje izvoznice u kojoj djeluje subjekt u poslovanju s hranom, dužna su uspostaviti sustave službene kontrole radi provjeravanja učinkovitosti sustava samokontrole, te 3) subjekti u poslovanju s hranom i poljoprivrednici odgovorni su za usklađivanje s propisima i uspostavu sustava samokontrole.
21. Europska agencija za sigurnost hrane (engl. *European Food Safety Authority*, EFSA) odgovorna je za procjenu rizika na razini EU-a te pružanje neovisnih znanstvenih savjeta o rizicima povezanim s hranom. Države članice na nacionalnoj razini uspostavljaju svoja tijela za procjenu rizika kao kontaktne točke za EFSA-u. Hrvatska agencija za hranu (HAH) prestala je s radom kao neovisno tijelo 1. siječnja 2019. godine te je pridružena Hrvatskom centru za poljoprivredu, hranu i selo, s kojim zajedno čini novo tijelo za procjenu rizika na području Hrvatske – Hrvatsku agenciju za poljoprivredu i hranu (HAPIH). HAH je postao HAPIH-ov Centar za sigurnost hrane. Agencija se financira sredstvima iz državnog proračuna⁵ i naknadama za neke usluge koje pruža subjektima u poljoprivredno-prehrambenom opskrbnom lancu.
22. Državni inspektorat, koji je zakonom uspostavljen u prosincu 2018. godine a s radom započeo 1. travnja 2019., administrativno je tijelo koje objedinjuje kontrolu sigurnosti hrane, zdravlja i dobrobiti bilja i životinja u jednoj instituciji. Prednost je ovog restrukturiranja objedinjavanje procjene rizika unutar jedne institucije s kvalificiranim osobljem i laboratorijima, osobito kada je riječ o ostacima pesticida u hrani. Potencijalan nedostatak može biti privremeno smanjenje funkcionalnosti zbog vremena potrebnog za uspostavu potpuno funkcionalnih procesa u novom okruženju. Izvori financiranja mogli bi potencijalno utjecati na neovisnost i transparentnost procesa procjene rizika.

Provedba višestruke sukladnosti

23. Hrvatska u potpunosti provodi sustav višestruke sukladnosti za programsko razdoblje 2013.-2020. SMR-ovi za identifikaciju i registraciju životinja primjenjuju se od 2015. godine, SMR-ovi za sigurnost hrane, bolesti životinja i sredstva za zaštitu bilja primjenjuju se od 2016., a SMR-ovi za dobrobit životinja počeli su se primjenjivati 2018. godine. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju odgovorna je za upravljanje i kontrolu višestruke sukladnosti na terenu. Izvješće o inspekcijskom nadzoru na terenu koristi se za provjeru višestruke sukladnosti, uz inspekcijske nadzore koje provode ovlaštene inspektori Ministarstva poljoprivrede.
24. Što se tiče predloženog novog sustava uvjetovanosti za novo programsko razdoblje 2021.-2027. i dva nova SMR-a povezana sa zdravljem životinja i održivom uporabom pesticida, poljoprivredni sektor u Hrvatskoj trebao bi ih moći lako internalizirati i provoditi jer takvi zahtjevi već postoje u okviru regulatornih akata.

⁵ U vrijeme pisanja ovoga izvješća, operativni proračun za Agenciju nije još bio jasno određen.

Veterinarska politika

25. Nacionalno zakonodavstvo u području veterinarstva i sigurnosti hrane temelji se na europskom okviru. Usvajanjem novog zakonodavstva EU-a, čiji se početak primjene očekuje početkom 2020. godine, kao i specifičnih mjera koje se planiraju uvesti na razini EU-a, Hrvatska će se naći pred izazovom u pogledu održavanja i unaprjeđenja vlastitih nacionalnih sustava kako bi se zadovoljili visoki standardi EU-a u području zdravlja životinja i sigurnosti hrane.
26. Hrvatska veterinarska služba Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane trenutačno je organizirana u obliku piramidalne strukture, kao i većina veterinarskih službi u svijetu. Direktor veterinarske službe je voditelj službe, a u središnjem dijelu i podnožju piramide nalazi se sustav laboratorijske dijagnostike i analize te privatne veterinarske organizacije (klinike) koje nude različite oblike veterinarske djelatnosti. Ova se hijerarhijska struktura mijenja uspostavom Državnog inspektorata, novog, neovisnog tijela koje će među ostalim funkcijama provoditi i veterinarsku inspekciju. Time će možda doći i do promjena u području nadzora nad registrima, poput registra domaćih životinja (goveda, ovaca, koza, pasa), budući da Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane više nije odgovorna za identifikaciju i registraciju životinja.

Informacijski sustavi

27. Svaka država članica dužna je osigurati upravljanje različitim podacima i evidencijama koje propisuje zakonodavstvo u području veterinarstva. U tu je svrhu donošenjem Zakona o veterinarstvu (Narodne novine br. 81/13) 2013. godine uspostavljen Središnji veterinarski informacijski sustav kao objedinjeni sustav registara i informacija koje se odnose na zdravlje i dobrobit životinja te provedbe mjera veterinarskog javnog zdravstva. Sustav još uvijek nije potpuno funkcionalan jer neke od predviđenih jedinica još uvijek nisu razvijene, a veliki dio podataka koje je Hrvatska dužna prikupljati i dostavljati EU-u i dalje se unosi „ručno“ u programima MS Word i Excel.
28. Provedba i praćenje veterinarskih mjera i mjera koje se tiču sigurnosti hrane unutar svake države članice iziskuje znatna financijska sredstva. Suvremeni informacijski sustav koji omogućuje učinkovitu kontrolu nad financijskim resursima omogućit će praćenje i planiranje utrošenih i predviđenih sredstava za provedbu svih veterinarskih mjera i mjera koje se tiču sigurnosti hrane. Nadalje, određene aktivnosti i programe sufinancira Europska komisija. Mogućnost sufinanciranja ostvaruje se tek nakon što Hrvatska provede program, uloži vlastita sredstva u njegovu realizaciju i podnese Europskoj komisiji detaljno izvješće (tehničko i financijsko) o rezultatima koji su ostvareni u okviru programa. Prema tome, uspostavom potpuno funkcionalnog elektroničkog sustava za prikupljanje podataka i praćenje potrošnje financijskih resursa značajno bi se poboljšao proces povrata sredstava od Europske komisije.

Antimikrobna otpornost

29. Prema nedavno usvojenoj Uredbi o veterinarsko-medicinskim proizvodima i Uredbi o lijekovitoj hrani za životinje, države članice dužne su i dalje proaktivno nastojati smanjiti antimikrobnu otpornost (AMR), što je izravno povezano s količinama veterinarsko-medicinskih proizvoda (VMP) koji se upotrebljavaju. U svijetu je pojava otpornih mikroba u značajnom porastu zbog prekomjerne uporabe antibiotika u liječenju životinja, kao i primjene poticatelja rasta u životinja za proizvodnju hrane. Kontinuirano otkrivanje i uvođenje

primjene novih antimikrobnih sredstava dovodi do toga da se bakterije stalno mijenjaju stvaranjem sojeva s genotipskom i fenotipskom otpornošću na određena antimikrobna sredstva. Stoga je važno da Hrvatska veterinarska služba nastavi s unaprjeđivanjem sustava praćenja količine i vrste veterinarsko-medicinskih proizvoda koji se koriste na godišnjoj osnovi. Pravilno prikupljeni podaci o količini i vrsti upotrijebljenih veterinarsko-medicinskih proizvoda mogli bi poslužiti kao sredstvo za planiranje budućih aktivnosti kojima će se smanjiti uporaba veterinarsko-medicinskih proizvoda u uzgoju domaćih životinja te tako utjecati na smanjenje antimikrobne otpornosti.

Fitosanitarna politika

30. Glavni izazovi s kojima se Hrvatska suočava u području fitosanitarne politike slični su onima u drugim zemljama EU-a. Globalna trgovina povećava rizik od uvođenja štetnih organizama u nova područja. Klimatske promjene to još više omogućavaju⁶. Ulazak, širenje i šteta koju uzrokuju štetni organizmi postojano se povećava u Hrvatskoj i drugim zemljama EU-a, što ugrožava sigurnost poljoprivredne proizvodnje, stabilnost prinosa te ugrožava poljoprivrednike, osobito male. Sve više se čini da su moderni mehanizmi biljne karantene neučinkoviti kada je riječ o sprječavanju uvođenja i širenja stranih štetnih organizama. Razina fitosanitarne kontrole razlikuje se od zemlje do zemlje unutar Europske unije, a postizanje usklađenosti i dalje predstavlja izazov.
31. Uporaba sredstava za zaštitu bilja treba biti racionalizirana u skladu s načelima održive uporabe pesticida. Istodobno se propisuju standardi tržišne kvalitete poljoprivrednih proizvoda, koji se ne mogu lako postići bez intenzivne uporabe agrokemikalija. Stroži zahtjevi za odobrenje djelatnih tvari i sredstava za zaštitu bilja utječu na razvoj europske kemijske industrije. Unatoč zajedničkom zakonodavnom okviru, još uvijek nije postignuta usklađenost zajedničkog tržišta za sredstva za zaštitu bilja u Europskoj uniji. Ocjenjivanje i odobrenje sredstava za zaštitu bilja i dalje se značajno razlikuje od zemlje do zemlje.
32. Hrvatska ima potrebne infrastrukturne kapacitete te je počela istraživati mogućnosti za sufinanciranje fitosanitarnih mjera sredstvima EU-a, ulagati u razvoj ljudskih resursa, pravilno utvrđivati određene probleme i unaprjeđivati sustav službenih kontrola povezanih s biljnim zdravstvom i sredstvima za zaštitu bilja. Međutim, prema dostupnim informacijama, nacionalnu provedbu fitosanitarne politike ponekad obilježava nedostatak ocjene učinaka određenih mjera, pomanjkanje osoblja, nedostatak komunikacije među dionicima povezanim s fitosanitarnom politikom i nedovoljna uključenost u rad tijela EU-a. U budućnosti bi fitosanitarna politika u Hrvatskoj mogla iskoristiti dosadašnje iskustvo i usredotočiti se na otklanjanje nedostataka, daljnje poboljšanje elemenata sustava koji su se pokazali učinkovitima i koji su učvrstili komunikaciju između nadležnih nacionalnih tijela i poljoprivrednih proizvođača.

⁶ S promjenom temperature, vlažnosti i drugih povezanih uvjeta, novi organizmi mogu se pojaviti u područjima gdje se obično ne primjećuju.

Sažetak

Prednosti	Nedostaci
<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljeni integrirani sustav sigurnosti hrane i službene kontrole u skladu je sa zahtjevima EU-a • Dugotrajno iskustvo u području neovisne, znanstvene procjene rizika • U potpunosti proveden sustav višestruke sukladnosti s korisnicima podrške u okviru ZPP-a 2014. – 2020. • Višegodišnje iskustvo u pripremi programa praćenja u području sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike • Obrazovano i iskusno osoblje u području primjene sredstava za zaštitu bilja • Osigurana sredstva u državnom proračunu za nadzor i službenu kontrolu • Dobro funkcioniranje sustava RASFF u Hrvatskoj • Dobra koordinacija službenih kontrola i suradnja između tijela odgovornih za zakonodavstvo i politiku sigurnosti hrane • Dobra koordinacija nadležnih tijela (u okviru kontrole i inspekcije) za provedbu svih mjera za zaštitu zdravlja ljudi i životinja • Razvijena laboratorijska infrastruktura i kapaciteti 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljan broj informatičkih stručnjaka koji pomažu u nadogradnji postojećih ili budućih propisanih baza podataka i njihove povezanosti • Sporo donošenje odluka • Nema ocjene rezultata • Prosječna dob i razina obrazovanja poljoprivrednika • Sporo uvođenje modernih tehnologija • Manjak iskustva u Europskoj uniji (najmlađa država članica) • Raznolikost klimatskih uvjeta pogodnih za nastanjivanje štetnih organizama • Nedovoljno znanje poljoprivrednika o budućim zahtjevima uvjetovanosti (novi SMR-ovi u području zdravlja životinja i održive uporabe pesticida)
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Uključivanje procesa procjene rizika u rad odvojene organizacijske jedinice unutar novog tijela (HAPIH) – Centar za sigurnost hrane • Nema nikakvih prepreka slobodnoj trgovini i trgovini živim životinjama i hranom životinjskog podrijetla • Jačanje međuinstitucijske suradnje u cilju minimiziranja prijevara povezanih s hranom • Jačanje suradnje s drugim zemljama EU-a • Razvoj digitalnih tehnologija za sigurnost hrane te sanitarne i fitosanitarne mjere • Decentralizacija funkcija i financiranja • Povećanje transparentnosti i učinkovitosti u donošenju odluka • Zaštita prirodnih resursa (tla, voda i šuma) 	<ul style="list-style-type: none"> • Odlazak obrazovanog i iskusnog osoblja iz sustava zbog restrukturiranja ministarstava i agencija • Slaba koordinacija službenih kontrola zbog razdoblja prilagodbe nakon nadolazećih promjena • Smanjenje učinkovitosti postojećeg sustava upravljanja rizikom u području sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike zbog prilagodbe na nadolazeće promjene • Nemogućnost zapošljavanja dodatnog osoblja u državnoj upravi (s posebnim naglaskom na informatičke stručnjake) • Nedostatna financijska sredstva iz državnog proračuna za buduću razvoj usluga • Povećani pritisak štetnih organizama u biljnoj proizvodnji i novih bolesti • Klimatske promjene • Povećani rizici globalne trgovine • Granice s trećim zemljama • Depopulacija

Pitanja koja se odnose na stratešku viziju i moguće mjere?

- **Kako se može povećati funkcionalnost postojećeg Središnjeg veterinarskog informacijskog sustava (SVIS) i Fitosanitarnog informacijskog sustava (FIS)?** To uključuje uporabu postojećih softverskih programa – epidemioloških, za registraciju, umrežavanje s drugim institucijama, uspostavu elektroničkog sustava za prikupljanje, razmjenu i obradu podataka u obliku praćenja i kontrole, ostatke veterinarsko-medicinskih proizvoda, praćenje i kontroliranje potrošnje financijskih sredstava na sve usluge koje se plaćaju sredstvima iz državnog proračuna.
- **Može li se unaprijediti sustav za kontrolu sigurnosti hrane na razini tržišta?** Konkretno, provedbom obveznih programa praćenja koju obavlja nadležno tijelo (Ministarstvo poljoprivrede – Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane) i registracijom subjekata u poslovanju s hranom koji prodaju hranu putem interneta.
- **Mogu li i trebaju li se pojačati administrativni kapaciteti u području biomedicinskih, biotehničkih znanosti i prehrambene biotehnologije?** Organizacijske jedinice odgovorne za provedbu politike sigurnosti hrane u okviru Ministarstva poljoprivrede zahtijevaju odgovarajući broj stručnjaka, kompetentnog i motiviranog osoblja s iskustvom i vještinama.
- **Jesu li potrebni veći informatički kapaciteti za razvoj informacijskih sustava?** Jedino je osiguravanjem odgovarajućih uvjeta za državne službenike u informatičkoj industriji moguće motivirati informatičke stručnjake da se uključe u rad državne službe i sudjeluju u digitalizaciji hrvatske poljoprivrede primjenom stručnog znanja i informatičkih vještina.
- **Kako se mogu osnažiti veze s relevantnim institucijama EU-a?** Preporučuje se ulaganje u obrazovanje zaposlenika Ministarstva poljoprivrede, osiguravanje prikladnog proračuna za sudjelovanje na sastancima institucija EU-a, kao i jasno dodjeljivanje dužnosti, zadataka i odgovornosti osoblju odgovornom za zastupanje ili koje zastupa Hrvatsku u tijelima EU-a.
- **Ima li prostora za povećanje sredstava za hitne mjere?** Hitne mjere podrazumijevaju iznenadne i često nepredvidljive situacije.
- **Može li se omogućiti dostupnost svih priručnika, standardnih postupaka, brošura i novosti povezanih s politikom sigurnosti hrane na internetskoj stranici, na jednom mjestu?**
- **Postoji li potreba za ulaganjem u razvoj, opremu i ljudske resurse Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu (HAPIH)?** HAPIH-u je potreban dovoljan broj stručnog osoblja koje je uključeno u provedbu fitosanitarnih aktivnosti, poput ocjenjivanja sredstava za zaštitu bilja, praćenja štetnih organizama ili obavljanja laboratorijske analize biljnog materijala.
- **Je li potrebno nadograditi sustav kontrole karantene štetnih organizama u Hrvatskoj?** Praćenje treba biti usmjereno na sprječavanje moguće štete u poljoprivredi, ali i na održavanje konkurentnosti domaćih proizvođača sjemena, sadnog materijala ili drugih usjeva, izvoznika bilja i biljnih proizvoda ili udruženja proizvođača usmjerenih na tržište.
- **Može li se unaprijediti sustav za ocjenjivanje i registraciju sredstava za zaštitu bilja?** Potrebno je osigurati dovoljan broj ocjenjivača iz svih područja, što je važno zbog potpore i ulaganja u agencije za procjenu rizika, kao što je Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu.
- **Može li se poboljšati program praćenja ostataka pesticida?** S povećanjem broja biljnih proizvoda uvezenih iz trećih zemalja i povećanjem broja biljnih proizvoda proizvedenih u sklopu ekološke proizvodnje, učinkovita kontrola biljnih proizvoda koji dolaze iz trećih zemalja može doprinijeti konkurentnosti domaće poljoprivrede.